

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsnämnden

Handläggare:
Olof Oskarsson

Yttrande om förslag till ändringar avseende handels- och administrationsprogrammet samt ekonomiprogrammet

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

att lämna yttrande till Skolverket i enighet med bifogat förslag

Bakgrund

Skolverket har givit Uppsala kommun möjlighet att yttra sig över förslag till vissa förändringar avseende gymnasieskolans handels- och administrationsprogram och ekonomiprogram.

När det gäller Handels- och administrationsprogrammet (yrkesprogram) föreslås att inriktningen administrativ service avvecklas. Programmets namn ändras till Försäljnings- och serviceprogrammet. Examensmål och programstrukturen justeras med anledning av förslaget att avveckla inriktningen administrativ service.

När det gäller Ekonomiprogrammet (högskoleförberedande program) föreslås att huvudmän ska kunna ansöka om att delta i en försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet. Inriktningen ska innehålla kurser från handelns område med bibehållna förutsättningar från yrkesprogrammets struktur och organisation. Som bakomliggande orsaker till en önskad förändring anges handelsområdets snabba omvandling och att trygga kompetensförsörjningen för branscher inom området.

Bedömningen är att det för den framtida kompetensförsörjningen inom till exempel handelssektorn inte är tillräckligt att enbart förlita sig på ett gymnasialt yrkesprogram. Rekryteringen behöver breddas, dels för att fler personer ska kunna anställas, dels för att omfatta fler yrkeskategorier. Även om inriktningen flyttas till ett högskoleförberedande program är ambitionen att den ska bibehålla en yrkeskaraktär i och med att yrkesinriktade kurser ingår.

Föredragning

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden ställer sig bakom förslaget på förändringar av Handels- och administrationsprogrammet samt förslag avseende försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet. Förvaltningen bedömer dock dock en risk i att förändringen kan innebära att det nya programmet Försäljning och service tappar i attraktivitet, vilket i sin tur kan påverka möjligheterna att driva programmet ekonomiskt effektivt.

Birgitta Pettersson
Utbildningsdirektör

Utbildningsförvaltningen

Datum:
2019-01-29Diarienummer:
UBN-2019-0298Handläggare:
Olof Oskarsson

Skolverket

Yttrande avseende handels-och administrationsprogrammet samt ekonomiprogrammet

Uppsala kommun har beretts tillfälle att yttra sig över förändringar av nationella program samt förslag till förordning om försöksverksamhet inom gymnasieskolan.

Uppsala kommun delar bedömningen att det finns behov av en breddning av rekryteringen till handelssektorn. Kommunen ställer sig därför bakom förslaget på förändringar av handels- och administrationsprogrammet samt förslag avseende försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet.

Uppsala kommun ser dock en risk i att förändringen kan innebära att det nya programmet Försäljning och service tappar i attraktivitet, vilket i sin tur kan påverka möjligheterna att driva programmet ekonomiskt effektivt.

Helena Hedman Skoglund
Ordförande i utbildningsnämnden

Jasmina Adabaniyan
Nämndsekreterare

Remiss avseende förslag till förändringar av nationella program samt förslag till förordning om försöksverksamhet inom gymnasieskolan

Skolverket översänder härmed förslag till förändringar av handels- och administrationsprogrammet i gymnasieskolan samt förslag avseende försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan (U2018/03629/GV).

Regeringen, Utbildningsdepartementet, har den 27 juni 2018 genom en ändring av regleringsbrevet gett Skolverket i uppdrag att förbereda och föreslå ändringar i handels- och administrationsprogrammet i gymnasieskolan. Enligt uppdraget ska myndigheten lämna förslag till justerade examensmål och justeringar i programstrukturen i enlighet med gymnasieutredningens¹ förslag att avveckla inriktningen administrativ service samt föreslå ett nytt namn för programmet. Skolverket ska vidare överväga och vid behov föreslå hur kurser från inriktningen administrativ service i stället kan ingå i något eller flera av de andra nationella programmen, överväga och vid behov föreslå justering av befintliga ämnen och kurser inom programmet för att svara mot handelsbranschens behov samt överväga och vid behov fatta beslut om att vissa handelskurser ska ingå i programfördjupningen på andra program.

Vidare har Regeringen, Utbildningsdepartementet, den 30 augusti 2018 uppdragit åt Skolverket att föreslå en försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan.

De remitterade förslagen avseende examensmål och programstruktur för handels- och administrationsprogrammet är revideringar av befintliga styrdokument. Markeringar i dokumenten visar var texten har genomgått förändringar.

Det remitterade förslaget till förordning för försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan innehåller en bilaga med examensmål. De delar i bilagan som avviker från ekonomiprogrammets examensmål är markerade för att underlätta läsningen.

Skolverket översänder också konsekvensbeskrivning avseende förslag angående handels- och administrationsprogrammet samt konsekvensutredning avseende förslag till föreskrifter om försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan.

Skolverket vill ge remissinstanserna möjlighet att yttra sig över förslagen och särskilt de förslag som är relevanta för remissinstansen. Eventuella synpunkter bör

---

¹ SOU 2016:77

vara Skolverket tillhanda senast den 11 februari 2019. Skicka gärna svar som e-post till Remiss.handel@skolverket.se eller till registrator@skolverket.se.

Vänligen ange diarienumret 2018:01352 om svaret enbart berör ändringar i handels- och administrationsprogrammet, och diarienumret 2018:01576 om svaret enbart berör försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet. I de fall svaret berör båda förslagen ber vi Er att ange bägge diarienumren.

Sändlista

AcadeMedia
Barnombudsmannen
Borlänge kommun
Diskrimineringsombudsmannen
Friskolornas riksförbund
Funktionsrätt Sverige
Föräldraalliansen Sverige
Föräldraföreningen Dyslektiska barn
Gotlands kommun
Gävle kommun
Göteborgs stad
Halmstads kommun
Handelsanställdas förbund
Handelsrådet
Härnösands kommun
Idéburna skolors riksförbund
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
Jensen education
Kalmar kommun
Karlstads kommun
Lika Unika
Lycksele kommun
Läraryrket
Lärarnas riksförbund
Malmö stad
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Myndigheten för yrkeshögskolan
Riksförbundet Attention
Riksförbundet Hem och skola
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Stockholm stad
Svensk handel
Svenskt näringsliv
Sveriges elevkårer
Sveriges elevråd – SVEA
Sveriges kommuner och landsting
Sveriges skolledarförbund
Thorénggruppen
Tillväxtverket
Ung Företagsamhet
Universitets- och högskolerådet
Uppsala kommun
Vellinge kommun
Örebro kommun

Konsekvensbeskrivning avseende förslag till ändringar inom handels- och administrationsprogrammet

Denna konsekvensbeskrivning avser förslag till förändringar i handels- och administrationsprogrammet med anledning av ett regeringsuppdrag givet i regleringsbrev 2018-06-27. Alla förslag gäller under förutsättning att regeringen fattar nödvändiga beslut. Först efter att beslut har fattats kan Skolverkets börja arbeta med ändringar av föreskrifter.

Bakgrund

Enligt uppdrag i ändring av regleringsbrevet den 27 juni 2018 U2018/02877/BS (delvis) U2018/02960/S ska Skolverket förbereda och föreslå ändringar i handels- och administrationsprogrammet. Förslagen till ändringar i programmet ska utgå från förslagen till justeringar i utbudet av program och inriktningar i gymnasieutredningens betänkande *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning* (SOU 2016:77). Enligt uppdraget ska myndigheten lämna förslag till justerade examensmål och justeringar i programstrukturen i enlighet med utredningens förslag att utveckla inriktningen administrativ service samt föreslå ett nytt namn för programmet. Skolverket ska vidare överväga och vid behov föreslå hur kurser från inriktningen administrativ service i stället kan ingå i något eller flera av de andra nationella programmen, överväga och vid behov föreslå justering av befintliga ämnen och kurser inom programmet för att svara mot handelsbranschens behov samt överväga och vid behov fatta beslut om att vissa handelskurser ska ingå i programfördjupningen på andra program.

Behovet av den minsta av programmets två inriktningar, administrativ service, har länge varit ifrågasatt. Utöver att inriktningen har få elever har ifrågasättandet gällt dels om det finns en relevant koppling till handelsområdet, dels om det finns en efterfrågan från arbetsmarknaden som motiverar en särskild administrativ inriktning inom gymnasieskolan. Under de senaste åren har det inom det nationella programrådet förts en diskussion om att eventuellt utveckla inriktningen administrativ service och låta programmet vara utan separata inriktningar.

Handelsrådet, som samlar arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer inom handelsbranschen, lämnade ett förslag till gymnasieutredningen¹ om att handels- och administrationsprogrammet borde ersättas av en yrkesinriktning med handelskurser på det högskoleförberedande ekonomiprogrammet. Innebörden av det förslaget var således att handels- och administrationsprogrammet skulle utvecklas. Regeringen valde dock att behålla handels- och administrationsprogrammet med justeringar enligt det uppdrag som beskrivits ovan. Parallellt med regeringsuppdraget avseende handels- och administrationsprogrammet har Skolverket också fått uppdraget att inleda en försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

---

¹ SOU 2016:77

Handelsrådet lämnade vidare som förslag till gymnasieutredningen att ett urval av handelskurser bör införas som valbara kurser för elever på andra yrkesprogram. Som bakgrund till förslaget uppgav Handelsrådet att handels- och administrationsprogrammet enbart är en av flera rekryteringskällor för handeln. Omkring hälften av dem som gått programmet återfinns enligt branschen ett år senare inom handeln, och dessa utgör en mycket liten andel av handelns årliga rekryteringsbehov. Till utredningen uppgav Handelsrådet också att arbetsgivare rekryterar från flera olika gymnasieprogram och att de ofta främst efterfrågar generella kompetenser som exempelvis rätt attityd och social kompetens. Enligt Handelsrådet upplever branschen att handels- och administrationsprogrammet ofta har svårt att locka till sig elever med ett intresse för att arbeta inom handeln, och att programmet i många fall inte tycks ge eleverna tillräcklig eller rätt kompetens. Även kompetenser från andra yrkesprogram är värdefulla för handeln. Att kombinera sakkunskaper om exempelvis produkter och arbetssätt inom ett visst yrkesområde med sälj- och servicekunskaper ses som värdefullt för olika delar av handeln. Handelsrådet lämnade därför ett förslag till utredningen om att kurser inom området sälj och service ska läggas in i programfördjupningen på övriga yrkesprogram.

Handels- och administrationsprogrammet hade 3 340 elever i årskurs 1 läsåret 2011/12. Elevantalet minskade successivt åren som följde och läsåret 2015/2016 var elevantalet 2521. Trenden har därefter vänt. Läsåret 2017/18 hade programmet 3 048 elever i årskurs 1. Inför läsåret 2018/2019 noterade Skolverket ett ökat antal förstahandssökande till programmet. Enligt preliminär statistik för 2018 har programmet 3 300 elever i årskurs 1.

Läsåret 2018/2019 har inriktningen handel och service ca 92 procent av programmets elever medan inriktningen administrativ service har ca 8 procent. Av de elever som går på programmet är drygt hälften, 53 procent, kvinnor.

Förslaget innebär följande:

- Handels- och administrationsprogrammets inriktning administrativ service avvecklas.
- Programmets namn ändras till *försäljnings- och serviceprogrammet*.
- Examensmål och programstrukturen justeras med anledning av förslaget att avveckla inriktningen administrativ service.

Övriga förändringar som Skolverket bedömer kommer att behöva genomföras med anledning av regeringsuppdraget:

- Handelskurser läggs in i programfördjupningen på bygg- och anläggningsprogrammet.
- Ytterligare handelskurser läggs in i programfördjupningen på fordons- och transportprogrammet.
- Kurser från inriktningen administrativ service läggs in i programfördjupningen på ekonomiprogrammet.
- Befintliga ämnen och kurser inom programmet justeras för att svara mot handelsbranschens behov. De ämnen som Skolverket avser att revidera är följande: *Handel, försäljning och kundservice* samt *information och kommunikation*.
- Som en konsekvens av att vissa ämnesplaner revideras, vilket till exempel kan innebära att kurser tas bort eller byter namn, föreslås ändringar i programstrukturer för de program där dessa kurser ingår i programfördjupningen. Det gäller hantverksprogrammet samt el- och energiprogrammet.

Ovanstående förändringar kommer att remitteras senare.

A Allmänt

1. Beskrivning av problemet och vad Skolverket vill uppnå

Avveckling av inriktningen administrativ service

Gymnasieutredningen pekade på att behovet av den minsta av programmets två inriktningar, administrativ service, länge varit ifrågasatt. Utöver att inriktningen har få elever har frågasättandet gällt dels om det finns en relevant koppling till handelsområdet, dels om det finns en efterfrågan från arbetsmarknaden som motiverar en särskild administrativ inriktning inom gymnasieskolan. Under de senaste åren har det inom det nationella programrådet förts en diskussion om att eventuellt avveckla inriktningen administrativ service och låta programmet vara utan separata inriktningar.

Handelsrådet lämnade ett förslag till gymnasieutredningen om att handels- och administrationsprogrammet borde ersättas av en yrkesinriktning med handelskurser på det högskoleförberedande ekonomiprogrammet. Innebörden av det förslaget var således att handels- och administrationsprogrammet skulle avvecklas. Regeringen valde dock att behålla handels- och administrationsprogrammet med justeringar enligt det uppdrag som beskrivits ovan. Parallellt med regeringsuppdraget avseende handels- och administrationsprogrammet har Skolverket också fått uppdraget att inleda en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

Skolverket föreslår att inriktningen administrativ service avvecklas och att kurserna inom inriktningen läggs in i programför djupningen på det reviderade handels- och administrationsprogrammet som föreslås benämnas försäljnings- och serviceprogrammet. Det säkerställer att kurser inom administration finns kvar inom gymnasieskolan och gör det möjligt för den kommunala vuxenutbildningen att erbjuda utbildning inom yrkesområdet administration.

Med anledning av ovanstående förslag behöver bilaga 1 till gymnasieförordningen (2010:2039) justeras.

Programmets namn ändras till försäljnings- och serviceprogrammet

När den administrativa inriktningen avvecklas behöver programmet ett nytt namn som bättre beskriver vilka yrkesområden programmet i första hand utbildar för och som på ett tydligare sätt speglar programmets innehåll och examensmål. Det nya namnet har tagits fram i dialog med branschen och är avsett att svara mot branschens kompetensbehov. Skolverket bedömer att det nya namnet kan upplevas som tydligt och intressant för elever och att det nya namnet därigenom kan bidra till att öka programmets attraktionskraft.

Med anledning av ovanstående förslag behöver bilaga 1 till skollagen (2010:800) justeras.

Examensmål och programstruktur för handels- och administrationsprogrammet justeras med anledning av förslaget att avveckla en inriktning

Examensmål

I det reviderade programmets examensmål² förstärks perspektiven hållbar utveckling och digital kompetens för att bättre möta branschens kompetensbehov samt utbildningsbehov utifrån miljö- och samhällsförändringar.

Mot bakgrund av att handel som inte sker på ett hållbart sätt kan orsaka problem såsom miljöföroreningar och klimatpåverkan är det viktigt att utbildningen ger eleverna kunskaper om handelns roll, betydelse och ansvar när det gäller såväl social och miljömässig som ekonomisk hållbarhet.

De yrkesområden som det reviderade handels- och administrationsprogrammet utbildar för präglas av stort informationsflöde, snabb förändringstakt och ökad digitalisering. Digital kompetens är en förutsättning för flera av handelns yrken. Utbildningen behöver därför på ett tydligare sätt stärka elevernas digitala kompetens.

De exempel på yrken som nämns i programmets examensmål har anpassats för att bättre passa det justerade programmets innehåll. Nya yrken som nämns är *inköpsassistent* och *kundtjänstbiträde*.

Programstruktur

För det reviderade handels- och administrationsprogrammet föreslås följande programstruktur³ och poängfördelning inom ramen för programstrukturen:

Gymnasiegemensamma ämnen 600 poäng
Programgemensamma ämnen 900 poäng
Programfördjupning 700 poäng
Individuellt val 200 poäng
Gymnasiearbete 100 poäng

Kurser inom handel läggs in i programfördjupningen på andra yrkesprogram.

Företag inom fackhandeln, bland annat inom bygghandeln, efterfrågar personal som besitter djup produktkunskap. I nuläget anställs därför företrädesvis personer med examen från andra yrkesprogram i dessa företag. I syfte att bidra till kompetensförsörjningen inom fackhandeln genom att ge kompetens också inom försäljning och service bedömer Skolverket att handelskurser bör läggas in på bygg- och anläggningsprogrammet. Kurser inom handel finns på flera andra program, där utbildningsinnehållet på liknande sätt kan kopplas till en tydlig fackhandel, men saknas i befintlig programstruktur för bygg och anläggningsprogrammet.

Fordons- och transportprogrammet har i befintlig programstruktur kurser inom handel men för att förstärka försäljnings- och servicekompetens i yrkesutgången för

---

² Se bilaga 1

³ Se bilaga 2

reservdelspersonal bedömer Skolverket att ytterligare kurser bör läggas in i programfördjupningen på fordons- och transportprogrammet.

Ovanstående förändringar kommer att remitteras senare.

Kurser inom handel finns redan idag i programfördjupningen på följande program:

El- och energiprogrammet
Fordons- och transportprogrammet
Hantverksprogrammet
Hotell- och turismprogrammet
Naturbruksprogrammet
Restaurang- och livsmedelsprogrammet

Utifrån formuleringen av examensmål för respektive program bedöms kurser inom handel inte vara relevanta på följande program:

Vård- och omsorgsprogrammet
Barn- och fritidsprogrammet
VVS- och fastighetsprogrammet
Industri tekniska programmet

Kurser från inriktningen administrativ service läggs in i programfördjupningen på ekonomiprogrammet

Skolverket bedömer att kurser inom administrativ service ligger nära visst övrigt innehåll i ekonomiprogrammet och har en tydlig koppling till yrkesområden som kan vara naturliga val efter genomförd utbildning på ekonomiprogrammet. Myndigheten bedömer därför att kurser inom administrativ service bör erbjudas inom programfördjupningen på ekonomiprogrammet.

Befintliga ämnen och kurser inom programmet justeras för att svara mot handelsbranschens behov

I det reviderade handels- och administrationsprogrammets examensmål förstärks perspektivet hållbar utveckling för att bättre möta branschens kompetensbehov samt utbildningsbehov utifrån miljö- och samhällsförändringar. Skolverket bedömer att en ny kurs därför bör skapas inom ämnet *handel*, nämligen kursen *handel och hållbar utveckling*, i syfte att spegla förtydligade examensmål när det gäller hållbar utveckling samt för att fördjupa elevernas kunskaper om, och förståelse för, detta perspektiv. Kursen föreslås bli ny programgemensam kurs i det reviderade handels- och administrationsprogrammet. Det centrala innehållet i den nya kursen bör till exempel innehålla:

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Handel och produktion av varor och tjänster i relation till social och miljömässig hållbarhet
- Miljökonsekvenser vid olika former av distribution och varutransporter.
- Affärsmöjligheter och entreprenörskap utifrån ekonomiska, miljömässiga och etiska aspekter.
- En varas livscykel, producentansvar och kretsloppssamhällets organisation.
- Miljömärkning, avtal, lagar och andra bestämmelser inom området.

Inom ämnet *handel* bedömer Skolverket vidare att kursen *branschkunskap inom handel och administration* bör revideras. Anledningen är att inriktningen administrativ service föreslås avvecklas enligt regeringsuppdraget. Därmed finns inte längre något skäl att inom den

programgemensamma delen i programmet ge branschkunskap om administration. Kursen renodlas därför till att enbart innehålla branschkunskap inom handel. Slutligen bedömer Skolverket att följande förändring bör göras inom ämnet *handel: Praktisk marknadsföring 1–3* slås ihop till två kurser, *praktisk marknadsföring 1* 100 poäng och *praktisk marknadsföring 2* 100 poäng. Skälet är att det centrala innehållet i de tre kurserna bedöms vara alltför begränsat för att motsvara 300 poäng.

I den dialog som Skolverket fört med handelsbranschen har serviceförmåga framhållits som avgörande för anställningsbarhet inom branschen. Inom ämnet *försäljning* och *kundservice* finns i befintlig ämnesplan kursen *servicekunskap*. I syfte att ytterligare förstärka elevernas kunskaper om, och färdigheter i att ge, service inom försäljning bedömer Skolverket att en ny kurs bör skapas, nämligen kursen *servicekunskap 2* 100 poäng. Vidare bedömer myndigheten att följande förändring bör göras inom ämnet *försäljning* och *kundservice*. *Personlig försäljning 1–3* slås ihop till två kurser, *personlig försäljning 1* 100 poäng och *personlig försäljning 2* 100 poäng. Skälet är att det centrala innehållet i de tre kurserna bedöms vara alltför begränsat för att motsvara 300 poäng.

Skolverket bedömer att ämnet *näthandel* bör utgå. Anledningen är att innehållet i den befintliga ämnesplanen till stora delar inte bedöms motsvara ett kompetensbehov inom handelsbranschen. Vidare har i dialogen med handelsbranschen framkommit att näthandel endast är en säljkanal bland flera. Att ha en särskild ämnesplan för näthandel bedöms därmed inte vara motiverat. Digital kompetens och kunskaper om handelns pågående transformation, där handel i allt större utsträckning sker via digitala plattformar, behöver istället integreras i programmets handelskurser generellt. Vissa delar ur det centrala innehållet i *näthandel 1* och *2* bör läggas in i andra ämnesplaner inom programmet enligt följande: Punkten ”Sociala medier i marknadsföringssyfte” läggs in i *praktisk marknadsföring 2*. Punkten ”Miljöaspekter, transporter och logistik” läggs in i *handel och hållbar utveckling*. Punkten ”Affärsmöjligheter och entreprenörskap” läggs in i *handel och hållbar utveckling*. Punkten ”Målgrupper och kundrelationer” läggs in i *praktisk marknadsföring 1*.

Skolverket bedömer slutligen att ämnet *information och kommunikation* bör justeras för att bättre motsvara ett aktuellt kompetensbehov inom branschen.

Ovanstående förändringar kommer att remitteras senare.

2. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Förslaget kommer att beröra elever som påbörjar det reviderade handels- och administrationsprogrammet efter att förslaget har trätt i kraft 1 juli 2020 eftersom det reviderade programmet kommer att ha ett delvis annat innehåll och sakna inriktningar. Förslaget kommer även att beröra lärare i administrationskurser, då antalet elever som läser administrationskurser kan antas minska när inriktningen tas bort. Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2017/18 fanns det 425 lärare i handel och administration varav 67,5 procent hade pedagogisk högskoleexamen. Förslaget berör vidare de huvudmän och skolenheter som i dag erbjuder utbildning på handels- och administrationsprogrammet.

3. Uppgifter om de bemyndiganden som Skolverkets beslutanderätt grundar sig på

Förutsatt att regeringen genomför föreslagna ändringar i bilaga 1 till gymnasieförordningen samt i förordningen om examensmål för gymnasieskolans nationella program, gör Skolverket bedömningen att myndigheten kommer att kunna meddela följdenliga föreskrifter med stöd av bemyndigandena i 1 kap. 4 § och 4 kap. 1 och 5 §§ gymnasieförordningen, 2 kap. 13 § förordningen om vuxenutbildning samt 2 kap. 26 §

förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Skolverket bedömer vidare att myndigheten kommer att kunna besluta följdenligt enligt 4 kap. 2 § gymnasieförordningen.

4. Uppgifter om vilka kostnadsmissiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Bedömningen är att huvudmän kommer att få ett krympande tjänsteunderlag för lärare i administrationskurser och därigenom ökade kostnader under en omställningsperiod. Det finns en viss risk för kompetensbrist på arbetsmarknaden, eftersom inget gymnasieprogram kommer att utbilda mot yrkesområdet administration om förslaget genomförs.

Utbildning mot yrkesområdet administration finns dock i relativt stor omfattning inom vuxenutbildningen.

5. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslagen berör inte de överenskommelser eller skyldigheter Sverige har gentemot Europeiska Unionen eller andra internationella överenskommelser.

6. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Förslagen föreslås träda i kraft gällande utbildning som påbörjas från och med 1 juli 2020. Beslut behöver därför fattas senast under tidig höst 2019 för att Skolverket ska kunna informera om förändringarna och för att skolhuvudmän därefter ska kunna integrera utbildningen i sitt utbud om de så önskar. Detta gäller under förutsättning att fristående huvudmän som enbart har tillstånd att bedriva en av inriktningarna kan få överföra tillståndet till att gälla programmet utan inriktningar. I annat fall bedöms ikraftträdandet kunna påbörjas tidigast 1 juli 2021.

B Kommuner och landsting

Regleringen bedöms inte få effekter för kommuner eller landsting utöver de konsekvenser som uppstår för kommuner i egenskap av huvudmän.

C Företag

Det finns en viss risk för kompetensbrist på arbetsmarknaden då inget gymnasieprogram om förslaget genomförs kommer att utbilda mot yrkesområdet administration. I det sammanhanget bör dock påpekas att utbildningar med inriktning mot yrkesområdet administration förekommer i relativt stor utsträckning inom vuxenutbildningen.

Fristående huvudmän behöver få information i tid och möjlighet att ansöka om förändrade tillstånd om det bedöms krävas. Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

D Samråd

Skolverket bjöd den 7 september 2018 in rektorer med ansvar för handels- och administrationsprogrammet, samt yrkeslärare inom handel och administration, till samråd. Rektorer och lärare har under beredningsprocessen getts möjligheter att lämna synpunkter på förslag till examensmål, programstruktur och reviderade ämnesplaner. Skolverket har också i samband med skolbesök intervjuat lärare och elever.

Myndigheten har därutöver samverkat med det nationella programrådet för handels- och administrationsprogrammet samt inhämtat information och synpunkter ifrån ytterligare aktörer inom handelsbranschen.

E Kontaktperson

Kontaktperson för handels- och administrationsprogrammet är Cecilia Hågemark, Gymnasieenheten. cecilia.hagemark@skolverket.se, 08-527 338 33.

REMISS

Examensmål för försäljnings- och serviceprogrammet handels- och administrationsprogrammet

~~Handels- och administrationsprogrammet~~ Försäljnings- och serviceprogrammet är ett yrkesprogram. Efter examen från programmet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom ~~handels~~yrken som till exempel butikssäljare, företagssäljare, inköpsassistent och kundtjänstbiträde, inköpare och butiksledare, eller inom administrativa yrken som till exempel personal-, ekonomi- och it-administratör.

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om handelsbranschen samt om försäljning och service via olika kanaler och plattformar och administration, där service och kommunikation är centralt. Den ska också utveckla deras färdigheter i att utföra arbetsuppgifter inom yrkesområden som försäljning, inköp och varuflöden, service, kommunikation, ekonomiuppföljning och företagande.

Handel Programmet omfattar försäljning av varor och tjänster, och logistik, marknadsföring och produktkunskap, branschkunskap, kundservice och affärsutveckling i olika former. Administration omfattar administrativt arbete och organisation i företag och offentlig förvaltning, kommunikation, kundservice samt konferens- och receptionsarbete. Inom försäljning och service både ~~handel och administration~~ finns möjligheter att starta och driva företag och därför ska utbildningen utveckla elevernas kunskaper om entreprenörskap och eget företagande samt förbereda eleverna för karriärutveckling inom försäljning och service.

Handel och administration Försäljning och service förutsätter kontakter och kommunikation mellan människor i olika sammanhang och i olika kanaler förutsätter kontakter mellan människor och länder och det personliga mötet är viktigt. Utbildningen ska därför utveckla elevernas förmåga att möta och kommunicera med människor i såväl affärs- och som medarbetarrelationer såväl inom landet som internationellt. Handel sker i allt större utsträckning på en global marknad. Utbildningen ska därför också ge möjligheter till fördjupade studier i engelska.

Eleverna ska få möjlighet att formulera och kommunicera synpunkter och budskap både muntligt och skriftligt samt med hjälp av olika medier. Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att söka, analysera och värdera information från olika branscher och områden. Den ska utveckla elevernas färdigheter i att använda digital teknik på ett situationsanpassat sätt. Utbildningen ska också ge eleverna möjligheter till fördjupade studier i engelska.

Utbildningen ska ge kunskaper om arbetsrätt, arbetsmiljö, jämställdhet och diskrimineringsfrågor i arbetslivet. Eleverna ska också få kunskaper om vilka faktorer som påverkar hälsa och välbefinnande samt om social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Utbildningen ska ge kunskaper om entreprenörskap och företagande, i syfte att stärka elevernas drivkraft, initiativförmåga, idériakedom, självständighet, personliga ansvarstagande och

samarbetsförmåga. Utbildningen ska också främja elevernas förmåga att skapa och bibehålla en kundkrets.

~~I yrkesrollen ingår att ta ett eget ansvar och handla med omdöme.~~ Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att agerahandla på ett etiskt sätt i sin kommande yrkesroll samt att ta eget ansvar och agera med omdöme. Eleverna ska vidare utveckla förmågan att diskutera och reflektera över sitt eget lärande utifrån olika arbetsuppgifter och metoder och därigenom förbereda sig för fortsatt lärande i yrkeslivet och få en förståelse av verksamheten och yrkesrollen. Inom yrkesområdet ska eleverna även kunna diskutera och reflektera kring miljöaspekter och företagets roll i samhället. ~~Genom att arbeta projektinriktat ska elevernas handlingsförmåga och företagsamhet utvecklas.~~

Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet samt reflekterar överförstå yrkeskulturen och blir en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor.

Examensmålet gäller för både skolförlagd utbildning och lärlingsutbildning.

Inriktningar

~~Handels- och administrations-~~Försäljnings- och serviceprogrammet är inriktningslöst har två inriktningar.

~~Inriktningen administrativ service ska ge fördjupade kunskaper för arbete med administrativa och organisatoriska arbetsuppgifter inom företag och offentlig förvaltning. Inriktningen kan leda till arbete inom till exempel personaladministration och organisation, kommunikation, ekonomi, konferens- och receptionsarbete eller kundservice.~~

~~Inriktningen handel och service ska ge fördjupade kunskaper för arbete inom detalj- och partihandel. Inriktningen kan leda till arbete inom till exempel försäljning och marknadsföring, butikskommunikation, butiksledning, inköp och logistik eller kundservice.~~

Båda inriktningarna Programmet kan leda till fortsatta studier på yrkeshögskola.

Mål för gymnasiearbetet

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för det yrkesområde som gäller för den valda yrkesutgången. Det ska pröva elevens förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet. Gymnasiearbetet ska utföras på ett sådant sätt att eleven planerar, genomför och utvärderar sin uppgift. Gymnasiearbetet kan utformas så att det ger eleverna möjlighet att pröva sitt yrkeskunnande i företagsliknande arbetsformer.

Handels- och administrationsprogrammet Försäljnings- och serviceprogrammet**Kurser inom gymnasiegemensamma ämnen**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
Engelska	Engelska 5	100
Historia	Historia 1a1	50
Idrott och hälsa	Idrott och hälsa 1	100
Matematik	Matematik 1a	100
Naturkunskap	Naturkunskap 1a1	50
Religionskunskap	Religionskunskap 1	50
Samhällskunskap	Samhällskunskap 1a1	50
Svenska	Svenska 1	100
<i>eller</i>		
Svenska som andraspråk	Svenska som andraspråk 1	100

Kurser inom programgemensamma ämnen

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
Entreprenörskap	Entreprenörskap	100
Försäljning och kundservice	Servicekunskap <u>1</u>	100
Handel	Branschkunskap inom handel ~~och~~ ~~administration~~	100
Information och kommunikation	Information och kommunikation 1	100

Inriktningar**Administrativ service**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
~~Administration~~	~~Administration 1~~	~~400~~
~~Affärskommunikation~~	~~Affärskommunikation~~	~~400~~
~~Information och kommunikation~~	~~Information och kommunikation 2~~	~~400~~
	~~Intern och extern kommunikation~~	~~400~~

~~Ledarskap och organisation~~	~~Ledarskap och organisation~~	~~400~~
---------------------------------------	---------------------------------------	----------------

~~Handel och service~~

~~Ämne~~	~~Kurs~~	~~Poäng~~
-----------------	-----------------	------------------

Försäljning och kundservice	Personlig försäljning 1	100
-----------------------------	-------------------------	-----

	<u>Personlig försäljning 2</u>	<u>100</u>
--	--------------------------------	------------

Handel	<u>Affärsutveckling och ledarskap</u>	<u>400</u>
--------	---------------------------------------	------------

	<u>Handel och hållbar utveckling</u>	<u>100</u>
--	--------------------------------------	------------

	<u>Praktisk marknadsföring 1</u>	<u>100</u>
--	----------------------------------	------------

100

Inköp och logistik	Inköp 1	100
--------------------	---------	-----

~~Näthandel~~	~~Näthandel 1~~	~~400~~
----------------------	------------------------	----------------

Individuellt val (200 poäng)

Gymnasiearbete (100 poäng)

RENNISS

Kurser som får erbjudas som programfördjupning inom programmet

Ämne	Kurs	Poäng	
Administration	Administration 1	100	
	Administration 2	100	
	Administration – specialisering	100	
	Personaladministration	100	
	Receptions- och konferensservice	100	
Affärskommunikation	Affärskommunikation	100	
~~Aktiviteter och värdskap~~	~~Besöksnäringen~~	~~100~~	
Dator- och kommunikationsteknik	Datorteknik 1b	100	
Engelska	Engelska 6	100	
~~Eventteknik~~	~~Eventteknik~~	~~100~~	
~~Fastighetsförvaltning~~	~~Fastighetsförvaltning~~	~~100~~	
Företagsekonomi	Entreprenörskap och företagande	100	
	Företagsekonomi 1	100	
	Företagsekonomi 2	100	
	Marknadsföring	100	
	Redovisning 1	100	
	Redovisning 2	100	
	Försäljning och kundservice	Personlig försäljning 1	100
		Personlig försäljning 2	100
~~Personlig försäljning 3~~		~~100~~	
Telefon- och internetservice		100	
Godshantering	Hantering av varor och gods	200	
Grafisk kommunikation	Grafisk kommunikation 1	100	
Handel	Handel – specialisering	100	
	Praktisk marknadsföring 1	100	
	Praktisk marknadsföring 2	100	
	~~Praktisk marknadsföring 3~~	~~100~~	
Hygienkunskap	Hygien	100	
Information och kommunikation	Information och kommunikation 2	100	
	Programhantering	100	
Inköp och logistik	Inköp 2	100	
	Logistik 1	100	
	Logistik 2	100	
	Transport och spedition	100	
	Konferens och evenemang	Evenemang	100
Lager och terminal	Plocklagerhantering	100	
Ledarskap och organisation	Ledarskap och organisation	100	
Mat och butik	Mat och butik 1	100	
	Mat och butik 2	100	

	Mat och butik – specialisering	100
Matematik	Matematik 2a	100
Medier, samhälle och kommunikation	Medier, samhälle och kommunikation 1	100
Moderna språk	Kinesiska 1	100
	Kinesiska 2	100
	Kinesiska 3	100
	Kinesiska 4	100
	Kinesiska 5	100
	Kinesiska 6	100
	Kinesiska 7	100
	Moderna språk 1	100
	Moderna språk 2	100
	Moderna språk 3	100
	Moderna språk 4	100
	Moderna språk 5	100
	Moderna språk 6	100
	Moderna språk 7	100
Näthandel	Näthandel 1	100
	Näthandel 2	100
Programmering	Programmering 1	100
Svenska	Retorik	100
Svenska <i>eller</i>	Svenska 2	100
Svenska som andraspråk	Svenska som andraspråk 2	100
Tillämpad programmering	Tillämpad programmering	100
Utställningsdesign	Utställningsdesign 1	100
	Utställningsdesign 2	100
	Utställningsdesign 3	100
Webbutveckling	Webbutveckling 1	100

REMISS

Konsekvensutredning avseende förslag till föreskrifter om försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan

Sammanfattning

Förslaget innebär att huvudmän ska kunna ansöka om att delta i en försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet. Inriktningen ska innehålla kurser från handelsområdet med bibehållna förutsättningar från yrkesprogrammets struktur och organisation vilket medför att den minsta garanterade undervisningstiden för utbildningen ökar från 2 180 till 2 240 timmar, att minst fyra veckors apl ska ingå och att en samverkan med arbetslivet regleras. Inriktningen föreslås omfatta 400 poäng och programfördjupningen 200 poäng. Kurser från handelsområdet som bygger på inriktningens kurser föreslås läggas till i programfördjupningen. Förslaget är att huvudmän ska kunna ansöka om att delta i försöksverksamheten vid tre tillfällen, men att den ska omfatta sju läsår då elever kan påbörja inriktningen.

Bakgrund

Handeln genomgår en snabb omvandling som innebär att kompetensbehoven inom branschen påverkas. Ekonomiprogrammet som är ett högskoleförberedande program har vissa beröringspunkter med handelsområdet och bedömningen är att branschen för sin kompetensförsörjning skulle behöva anställa elever med kompetens från såväl handels- och administrationsprogrammet som från ekonomiprogrammet. Regeringen har bedömt att vissa elever kan ha ett intresse av att läsa ett högskoleförberedande program samtidigt som de ges en tydligare bild av ett möjligt arbetsliv inom handelsområdet. Regeringen har därför givit Skolverket i uppdrag att föreslå en försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet inom gymnasieskolan (U2018/03629/GV).

A Allmänt

1. Beskrivning av vad Skolverket vill uppnå

Genom den strukturförändring och snabba utveckling som sker inom många branscher förändras arbetsuppgifterna inom befintliga yrken samtidigt som nya yrkesområden växer fram. Utmärkande för svenskt arbetsliv är att många yrken är kunskapsintensiva och att många anställda kommer att behöva bygga på sin utbildning senare, bl. a. genom studier inom yrkeshögskola eller högskola. Det är inte tillräckligt att för den framtida kompetensförsörjningen inom vissa sektorer enbart förlita sig på ett gymnasialt yrkesprogram. Rekryteringen behöver breddas dels för att fler personer ska kunna anställas, dels för att omfatta fler yrkeskategorier. Handelsområdet är ett sådant exempel.

Bedömningen är att rekryteringsbehoven inom handeln är större än vad som kan tillgodoses genom elever från handels- och administrationsprogrammet, liksom att de yrken som finns och håller på att utvecklas kräver fler och bredare utbildningsvägar. En väg kan öppnas med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet genom att eleverna ges en tydlig bild av ett möjligt arbetsliv inom handelsområdet samtidigt som de genom sin behörighet

och förberedelse för högskolestudier är väl rustade för fortsatta studier och karriärvägar, såväl inom som utanför handelsområdet. Idag ges begränsade möjligheter att läsa yrkeskurser inom ramen för ett högskoleförberedande program, medan det omvända gäller för yrkesprogrammen där möjligheterna att läsa kurser som ger grundläggande behörighet för högskolestudier är lagstadgade. Med förslaget om utökade möjligheter att läsa yrkeskurser inom ramen för ekonomiprogrammet minskas dessa skillnader samtidigt som rekryteringsvägen för anställning inom handelsområdet breddas.

2. Beskrivning av alternativa lösningar för det Skolverket vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Många elever som har gått ett högskoleförberedande program väljer att etablera sig på arbetsmarknaden istället för att studera vid högskola. Dessa ungdomar riskerar att, vad gäller yrkeskunskaper och färdigheter, vara sämre rustade för det valda yrkesområdet än om de hade genomgått ett yrkesprogram. Idag ges begränsade möjligheter att läsa yrkeskurser inom ramen för ett högskoleförberedande program med bristande matchning mellan branschernas kompetensförsörjning och utbildningars dimensionering som följd. Rekryteringsbehoven inom handeln är större än vad som kan tillgodoses av handels- och administrationsprogrammet och motsvarande utbildningar inom den kommunala vuxenutbildningen. Idag rekryteras en betydande del av de anställda från andra utbildningar som även omfattar högskoleförberedande program. Om en reglering inte kommer till stånd riskerar branschens svårigheter att rekrytera personal med adekvat kompetens att bestå.

Förslaget är att genom en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet föra in kurser från handelsområdet med bibehållna förutsättningar från yrkesprogrammets struktur och organisation. Det innebär att förslaget medför att den minsta garanterade undervisningstiden för utbildningen utökas i proportion till den del som kan omfattas av yrkeskurser, vilket förutsätter en lagändring om försöksverksamheten permanentas. En alternativ lösning är att föreslå en inriktning bestående av yrkeskurser som är relevanta för kunskaper om handelsområdet, men inom ramen för ett högskoleförberedande programs organisation och struktur. En sådan lösning bedöms dock inte lika väl uppfylla syftet att ge eleverna en tydligare bild av ett möjligt arbetsliv inom handelsområdet, i synnerhet som bedömningen är att den alternativa lösningen inte medger utrymme för apl.

En alternativ lösning hade varit att föreslå en mindre omfattande inriktning om 300 poäng i likhet med övriga inriktningar på programmet. Skolverket bedömer dock att ett något större utrymme krävs för att tillförsäkra eleverna en grundläggande nivå av kunskaper inom handelsområdet.

Förslaget innebär även att samverkan med arbetslivet regleras. Syftet med att begränsa utbildningen under försöket till de som har eller etablerar ett lokalt programråd är att säkerställa att en strukturerad dialog förs mellan skola och arbetsliv. Där ska man på det lokala planet ges möjlighet att kvalitetssäkra och följa upp utbildningen och dess relevans för handelsbranschen. Därtill är bedömningen att apl som enbart omfattar fyra veckor ställer höga krav på ett effektivt nyttjande av tiden. Kravet på att en plan ska upprättas för elevens apl-period ställs för att säkerställa att eleven ges förutsättningar att uppnå avsett lärande. Om skolan och arbetsplatsen i förväg kan formulera en gemensam bild av det förväntade lärandet under apl kan de aktiviteter som sker på arbetsplatsen såväl anknyta till kursernas centrala innehåll som utgöra ett stöd för lärarnas utvärdering av elevernas kunskaper. En alternativ lösning är att inte reglera samverkan med arbetslivet och att inte ställa krav på planering inför apl, vilket skulle kunna betyda att vissa elever får praktik istället för apl.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Förslaget berör primärt elever som överväger att ansöka till ekonomiprogrammet liksom de elever som redan är inskrivna på programmet eftersom inriktningen föreslås kunna påbörjas under det andra eller tredje året. Elever som har för avsikt att påbörja utbildning på ekonomiprogrammet får en utökning i de val som är möjliga att göra inom programmet. Dessutom berörs även elever som överväger att söka handels- och administrationsprogrammet, eftersom de med detta förslag kan välja att istället söka en högskoleförberedande gymnasieutbildning som ger en viss förberedelse för ett arbetsliv inom handelsbranschen.

Antalet elever inom ekonomiprogrammet har ökat sedan det infördes 2011 medan antalet elever inom handels- och administrationsprogrammet har minskat (se tabell 1). Under de senaste två läsåren uppvisar handels- och administrationsprogrammet dock en viss ökning. En attraktiv yrkesinriktning på ekonomiprogrammet kan medföra att programmen konkurrerar med varandra och att antalet elever inom handels- och administrationsprogrammet åter börjar minska.

Tabell 1: Antal och andel elever av årskullen på nationella program under år 1 på ekonomi- respektive handels- och administrationsprogrammet.

	Ekonomiprogrammet		Handels- och administrationsprogrammet	
	Antal	Andel av årskullen på nationella program	Antal	Andel av årskullen på nationella program
2011	9 893 elever	9,05%	3 340 elever	3,06%
2015	13 044 elever	13,59%	2 521 elever	2,63%
2017	14 974 elever	14,68%	3 048 elever	2,99%

Yrkeslärare inom handels- och administrationsprogrammet kommer att påverkas i en begränsad omfattning. Om programmen skulle komma att konkurrera med varandra med en följd att färre elever söker sig till handels- och administrationsprogrammet, skulle tjänsteunderlaget kunna minska för handelslärare. Men om en nedgång för handels- och administrationsprogrammet beror på att fler elever söker sig till handelsinriktningen på ekonomiprogrammet skulle lärare i handelsämnen få ett motsvarande tjänsteunderlag inom det programmet. Bedömningen är därmed att förslagen påverkar lärarna i begränsad omfattning.

Lokala programråd för handels- och administrationsprogrammet berörs av förslagen i de fall inte ett särskilt programråd etableras för inriktningen. De lokala programråden som omfattas av försöket påverkas av att de erbjuds att medverka i det systematiska kvalitetsarbetet för utbildningen.

Vidare berörs de skolhuvudmän som avser bedriva verksamhet inom ekonomiprogrammet och handels- och administrationsprogrammet eftersom en inriktning läggs till ekonomiprogrammet. Registerdata från september 2018 visar att 351 skolenheter, varav 140 med enskild huvudman, erbjuder ekonomiprogrammet 2018. För handels- och administrationsprogrammet är motsvarande antal 208, varav 69 skolenheter har enskild huvudman. Båda programmen erbjuder under 2018 på 107 skolenheter, varav 28 av dessa har enskild huvudman.

Fristående huvudmän berörs genom att endast de som har tillstånd för ekonomiprogrammet kan medverka i försöksverksamheten. Det saknas tillräckliga skäl för

att tillåta enskilda huvudmän som inte har tillstånd för ekonomiprogrammet att medverka i försöksverksamheten.

4. Beskrivning av alternativa lösningar för försöksverksamhetens omfattning

Förslaget är att inriktning inom försöksverksamheten ska kunna påbörjas höstterminen 2020 och att en utvärdering lämnas till regeringen i juni 2025, efter att tre årskullar hunnit fullfölja studierna på inriktningen. Regeringen kan besluta om att inriktningen permanentas därefter. Det innebär att utvärderingen kommer att omfatta elever som påbörjar sin gymnasieutbildning höstterminen 2019 och väljer inriktning höstterminen 2020, samt de elever som påbörjar sin gymnasieutbildning höstterminen 2020 och höstterminen 2021. Till viss del omfattar även utvärderingen elever som påbörjar sin utbildning höstterminen 2022. Skolverket kommer att besvara frågeställningar i utvärderingen som är möjliga inom de givna tidsramarna. Utvärderingen kommer att ge kunskap om intresse och deltagande i försöksverksamheten, förutsättningar för deltagande skolor och huvudmän att arbeta utifrån den nya inriktningen samt frågor som berör skolornas samarbete med arbetslivet.

För att inget glapp mellan försöksverksamheten och en eventuell permanent fortsättning för inriktningen ska uppstå föreslås försöksförordningen gälla till juni 2028. Det innebär att medverkande skolor kan marknadsföra utbildningen för antagning till år 1 fram till hösten 2025 och starta inriktningen till och med höstterminen 2026¹. Om regeringen beslutar att verksamheten ska bli permanent kan första antagning till år 1 ske hösten 2026 med en start av inriktningen hösten 2027. Ett alternativ är att avsluta försöket tidigare. Det skulle dock medföra att skolor och huvudmän inte kan planera långsiktigt. Skolverkets bedömning är att en försöksverksamhet mellan 2020 och 2028 är tillräckligt omfattande för att skolhuvudmän ska uppfatta kontinuiteten som ett incitament att vilja delta i verksamheten, men tillräckligt begränsad för att kunna utvärderas och avslutas eller permanentas inom överskådlig tid.

Syftet med försöksverksamheten är att bredda kompetensförsörjningen till handelsbranschen. En alternativ lösning hade varit att följa eleverna över tid och undersöka om eleverna söker sig till arbetsmarknaden eller om de väljer att läsa vidare på högskola efter gymnasieskolan. För att följa upp kompetensförsörjning till handeln skulle försöket behöva pågå i 10-15 år. Det finns en eftersläpning i registren när det gäller uppgifter om arbete och inkomster (på cirka två år), eftersom uppgifterna hämtas från taxeringsregister. Bedömningen är att det inte är rimligt att försöksverksamheten ska pågå under så lång tid. Under tiden kan dessutom mycket hända både inom gymnasieskolan och på arbetsmarknaden.

5. Uppgifter om vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Förslaget är att handelsinriktningen ska omfatta 400 poäng och programfördjupningen 200 poäng. Skolverket kommer att meddela föreskrifter om vilka kurser som kan erbjudas men av examensmålen framgår det att inriktningen ska ge kunskaper inom områdena försäljning och kundservice samt inköp och logistik. Utifrån detta kan en huvudman välja att låta kurser som omfattar minst 400 poäng och som mest 600 poäng från handelsområdet ingå i utbildningen. Förslaget är vidare att utöka den minsta garanterade undervisningstiden för utbildningen med 60 timmar för att tiden för inriktnings- och programfördjupningskurserna ska ligga i paritet med den enligt skollagen (16 kap 17 §)

---

¹ Eftersom förslaget är att inriktningen ska kunna påbörjas år 2 eller år 3 skulle en huvudman kunna starta inriktningen ht 2027 i år 3 för elever som börjat år 1 ht 2025.

genomsnittliga tid som ägnas åt kurser på ett yrkesprogram. Allokeringen av tiden inom programmet regleras dock inte². Vidare föreslås att minst 4 veckors apl ingår i utbildningen och att den följer gymnasieförordningens reglering (4 kap 12 §) om att varje vecka ska för eleven anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid.

En analys av kostnader för att bedriva utbildning inom inriktningen behöver bygga på ett antal hypotetiska antaganden. Det gäller hur många elever som skulle delta i försöket, att utbildningen kan locka elever som annars skulle ha sökt sig till det dyrare handels- och administrationsprogrammet samt att en yrkesinriktad inriktning på ett högskoleförberedande program kan motverka studieavbrott eller förlängd studietid vid byte av studieväg. Den föreslagna utökningen av undervisningstiden bör dessutom sättas i relation till att delar av undervisningstiden förläggs till en arbetsplats. Skolverket lämnar ingen kostnadsberäkning eftersom dessa hypotetiska faktorer såväl kan öka som minska kostnaderna för att bedriva utbildningen. Därtill är det frivilligt för en huvudman att delta i försöket. Skolverket bedömer därför att ett deltagande bör hanteras inom befintliga kostnadsramar men att utvärderingen av försöksverksamheten bör undersöka om utbildningen är kostnadsneutral.

De alternativa lösningarna bedöms inte medföra kostnadsökningar men riskerar att i mindre omfattning uppnå intentionerna med att införa en handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

Andra konsekvenser

Barnets bästa

Skolverket bedömer att förslagen är förenliga med barnkonventionens artiklar och bestämmelsen i 1 kap. 10 § skollagen (2010:800) om att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning. Bedömningen grundas på att förslaget ger en bättre förberedelse för såväl arbetslivet som fortsatta studier för den elev som önskar etablera sig inom ett yrke inom handeln men samtidigt få en högskoleförberedande gymnasieexamen. Skolverket har vid skolbesök presenterat förslaget och diskuterat det med elever som till övervägande del stödjer det. Skolverket bedömer att myndigheten har ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma att förslagen är förenliga med barnets bästa.

Jämställdhetsperspektivet, funktionshinderperspektivet och de nationella minoriteterna

Könsfördelningen på ekonomiprogrammet är mycket jämn och programmet är väl spritt över landets kommuner. Skolverket bedömer att förslagen inte medför några konsekvenser för de berörda när det gäller jämställdhetsperspektivet, funktionshinderperspektivet eller de nationella minoriteterna.

---

² Det är dock rimligt att anta att flertalet skolor som väljer att delta i försöksverksamheten bedriver ekonomiprogrammet med andra inriktningar och att handelsinriktningen kommer att bedrivas parallellt med den ena eller båda befintliga inriktningarna. Det är också rimligt att anta att många av dessa skolor kommer att hålla samman undervisningen med en allokering av tiden lika inom de olika inriktningarna till kurserna inom gymnasie- och programgemensamma ämnen. Följden blir i så fall att de 60 ytterligare timmarna minsta garanterad undervisningstid huvudsakligen kommer att fördelas på handelskurserna och kompensera eleverna dels för att dessa yrkeskurser tilldelas färre genomsnittliga timmar än för elever på handels- och administrationsprogrammet, dels för att minst 92 timmar kommer att arbetsplatsförläggas.

6. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

När det gäller de förslag Skolverket framför bedömer Skolverket att myndigheten, under förutsättning att regeringen fattar erforderliga beslut under 2019, kan meddela föreskrifter i tid för att tillämpas för ansökan inför höstterminen 2020.

Förslaget innebär att förordningen ska träda i kraft den 1 oktober 2019 och upphöra den 30 juni 2028 och tillämpas på inriktning som påbörjas under tiden 1 juli 2020–1 oktober 2026. Regleringen gäller inriktning som påbörjas under år 2 i utbildningen. En följd av detta är att elever som har påbörjat år 1 på ekonomiprogrammet under 2019 kan komma att erbjudas att delta i försöksverksamheten.

Mot den bakgrunden är det önskvärt att beslut kan fattas senast under tidig höst 2019 för att huvudmän ska hinna ansöka om deltagande i försöksverksamheten och skolor ska kunna erbjuda inriktningen för elever i utbildningens andra år med start hösten 2020. Om beslutet fattas under tidig höst 2019 har skolor och huvudmän dessutom goda möjligheter att marknadsföra inriktningen för elever i årskurs 9 som står inför att söka gymnasieutbildning, men som kommer att påbörja inriktningen först hösten 2021 under sitt andra år.

Ansökningstiden för huvudmän att medverka i försöksverksamheten föreslås vara begränsad till den 1 december 2019, samt den 15 september 2020 och 2021. Skolverket avser att följa de huvudmän, skolor och elever som är med i försöket i första hand fram till och med juni 2024 vilket redovisas i utvärderingen som avses lämnas i juni 2025.

Försöksverksamheten föreslås gälla för utbildning på inriktning som avslutas senast den 30 juni 2028. Elever kan därmed påbörja en utbildning år 1 på ekonomiprogrammet till och med höstterminen 2025 och påbörja handelsinriktningen hösten 2026. Det innebär att förordningen sträcker sig längre än vad utvärderingen omfattar för att huvudmän och skolor ska kunna erbjuda utbildningen årligen fram till dess att ett beslut tas om att försöket ska permanentas eller upphöra. Bedömningen är att minst tre ansökningstillfällen och kontinuitet i form av sju starttillfällen underlättar för huvudmännen och ses som ett incitament att ansöka om att få delta i försöksverksamheten.

B Kommuner och landsting

Regleringen bedöms inte få effekter för kommuner eller landsting.

Skolverket gör bedömningen att förslaget inte kommer att få effekter för kommuner eller landsting mer än de konsekvenser som redovisas ovan där kommuner och landsting är huvudmän för de utbildningar som berörs. Deltagande i försöksverksamheten är frivilligt men huvudmännen är skyldiga att medverka i uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

C Företag

Skolverket gör bedömningen att förslaget inte kommer att få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Medverkan i försöksverksamheten är frivillig. Skolverket bedömer att enskilda huvudmän som har tillstånd för att bedriva ekonomiprogrammet har möjlighet att medverka i försöksverksamheten utan att ansöka om tillstånd för inriktningen.

Skolverket menar att Skolinspektionens normala tillståndsprocess måste anses som en nödvändig kvalitetsförutsättning för att få delta i försöket och bedömer att det saknas

tillräckliga skäl för att tillåta enskilda huvudmän som ännu inte har tillstånd att bedriva ekonomiprogrammet att delta. De enskilda huvudmän som inte har tillstånd för ekonomiprogrammet har, om förslaget beslutas under hösten 2019, möjlighet att ansöka om tillstånd hos Skolinspektionen i januari 2020. Bedömningen är dock att det är få huvudmän som idag inte erbjuder ekonomiprogrammet som kommer att visa intresse av att medverka i försöksverksamheten.

Enskilda huvudmän som deltar i försöksverksamheten är skyldiga till att medverka i uppföljning och utvärdering.

D Samråd

Skolverket har i sitt beredningsarbete utgått från Gymnasieutredningens (*En gymnasieutbildning för alla*, SOU 2016:77) förslag om en handelsinriktning på ekonomiprogrammet och från regeringsuppdraget till Skolverket. Skolverket har bjudit in lärare och skolledare från fristående och kommunala skolor som erbjuder ekonomiprogrammet samt handels- och administrationsprogrammet vid ett trettiotal orter i Sverige för att samråda utifrån de förslag som presenterades i gymnasieutredningen. Frågeställningarna rörde framför allt vilket innehåll en eventuell handelsinriktning på ekonomiprogrammet borde ha, och de synpunkter som framkom har varit värdefulla i det fortsatta arbetet.

Skolverket har haft samråd med elever och lärare inom såväl ekonomiprogrammet som handels- och administrationsprogrammet samt med Sveriges kommuner och landsting (SKL). Skolverket har även inhämtat synpunkter från det nationella programrådet för handels- och administrationsprogrammet och från Skolverkets råd för de högskoleförberedande programmen. Därtill har Skolverket haft samråd med företrädare från ett antal företag som är verksamma inom handelssektorn.

E Kontaktperson

Vid eventuella frågor, kontakta Enheten för gymnasieskola, undervisningsrådet

Hans Almgren, hans.almgren@skolverket.se

Förslag till förordning (2019:XX) om försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom gymnasieskolan

Allmänna bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om försöksverksamhet med en inriktning mot handelsområdet inom gymnasieskolans ekonomiprogram. Förordningen gäller för utbildning på inriktningen som påbörjas under tiden 1 juli 2020–1 oktober 2026.

2 § I skollagen (2010:800) och i gymnasieförordningen (2010:2039) finns ytterligare bestämmelser om gymnasieskolan som gäller för utbildningen i tillämpliga delar, om inte något annat följer av denna förordning.

Utbildningens syfte

3 § Utbildningen ska dels utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning, dels för fortsatt utbildning på högskolenivå.

Villkor för deltagande

4 § Kommuner och landsting som erbjuder utbildning på nationella program inom gymnasieskolan samt enskilda huvudmän som har godkännande för ekonomiprogrammet får beviljas att delta i försöksverksamheten.

Deltagande i försöksverksamheten får beviljas om det finns ett lokalt programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv för denna utbildning.

Statens skolverk beslutar efter ansökan vilka huvudmän som får delta i försöksverksamheten. Deltagande i försöksverksamheten är frivilligt för skolhuvudmän.

Ansökan

5 § Ansökan om att få delta i försöksverksamheten ska lämnas in till Statens skolverk första gången senast den 1 december 2019 och därefter senast den 15 september kalenderåret före det år utbildningen ska starta. Sista ansökningsdatum är 15 september 2021.

Bemyndigande

6 § Statens skolverk får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Utbildningens innehåll

7 § Inriktningen mot handelsområdet på ekonomiprogrammet ska innehålla yrkesämnen. Inriktningen ska omfatta 400 gymnasiepoäng.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som ska ingå i inriktningen samt vilka kurser som får erbjudas inom programfördjupningen. Innan Skolverket meddelar föreskrifter om kurser inom inriktning och programfördjupning ska berört nationellt programråd enligt 12 § höras.

När inriktningen får börja

8 § Inriktningen får börja det andra eller tredje läsåret.

Examensmål

9 § Av 1 kap 3 a § gymnasieförordningen (2010:2039) framgår att läroplanen kompletteras av examensmål för gymnasieskolans nationella program och av ämnesplaner. För utbildning enligt denna försöksverksamhet gäller examensmål enligt bilaga 1 till denna förordning.

Arbetsplatsförlagt lärande

10 § Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på försöksverksamhetens inriktning och omfatta minst 4 veckor. Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid.

En överenskommelse för varje elev och arbetsplats ska av skolan dokumenteras i en skriftlig plan. I planen ska det anges

1. vilka arbetsmoment och -uppgifter som eleven under apl ska delta i,
2. vilka kurser eller delar av kurser som ska genomföras på arbetsplatsen,
3. hur kommunikationen ska ske mellan arbetsplatsen och kursansvarig lärare om elevens lärande, samt
4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Garanterad undervisningstid

11 § Elever som läser inriktningen mot handelsområdet på ekonomiprogrammet inom försöksverksamheten har rätt till minst 2 240 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Nationellt och lokalt programråd

12 § Det nationella programrådet för handels- och administrationsprogrammet får verka som nationellt programråd för inriktningen.

För utbildningen ska det finnas ett lokalt programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv. Ett lokalt programråd för handels- och administrationsprogrammet får hantera frågor kring utbildning enligt denna försöksverksamhet. Alternativt får ett lokalt programråd inrättas särskilt för försöksverksamheten.

Huvudmannen ska säkerställa att det lokala programrådet ges möjlighet att medverka i det systematiska kvalitetsarbetet för utbildningen.

Examensbevis

13 § Av examensbeviset ska det framgå, utöver det som anges i 8 kap 17 § gymnasieförordningen, att arbetsplatsförlagt lärande ingått i utbildningen.

Redovisning och utvärdering av försöksverksamheten

14 § De huvudmän som deltar i försöksverksamheten är skyldiga att medverka i uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

Statens skolverk ska årligen informera regeringen om omfattningen av försöksverksamheten. Skolverket ska senast den 30 juni 2025 lämna en utvärdering av försöksverksamheten till regeringen.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 2019 och ska tillämpas på utbildning enligt försöksverksamheten som påbörjas efter den 1 juli 2020. Denna förordning upphör att gälla den 30 juni 2028.

Bilaga 1

Examensmål för försöksverksamhet med inriktning mot handelsområdet på ekonomiprogrammet

Ekonomiprogrammet [inom försöksverksamheten med inriktning mot handelsområdet](#) är ett högskoleförberedande program. Efter examen från programmet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst ekonomi, [handel](#), juridik och andra samhällsvetenskapliga områden. [Utbildningen ska även förbereda för yrkesverksamhet inom handelsområdet.](#)

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper i samhällsekonomi, företagsekonomi, entreprenörskap, [handel](#) och juridik. Samhällsekonomi handlar om hur samhällets resurser används på bästa sätt för att tillgodose människors behov. Företagsekonomi utgår från företagets perspektiv och ska tillsammans med entreprenörskap utveckla kunskaper som krävs för att starta och driva företag. [Handelsområdet omfattar såväl service och försäljning till kund som inköp och logistik där en förståelse för varuflöden och leveranskedjor är central.](#) Inom juridiken behandlas det svenska rättssystemet samt lagar och andra författningar som styr eller påverkar företag, organisationer och privatliv. Utbildningen ska också utveckla elevernas kunskaper om hur människor tänker, känner och handlar. Sådana kunskaper i psykologi är viktiga vid beslut och bedömningar inom [såväl handel och ekonomi som](#) juridik.

De ekonomiska sambanden i världen är komplexa och förändringar som sker inom ett område får ofta konsekvenser inom ett helt annat. Utbildningen ska därför utveckla elevernas kunskaper om ekonomiska förhållanden i samhället, om länders olika förutsättningar för handel samt om grunderna för internationella sammanslutningar och avtal. Den ska även ge kunskaper om villkor för en hållbar utveckling, såväl ur miljösynpunkt som ekonomiskt och socialt. Vid studier i ekonomi är historisk kunskap central. Därför ska utbildningen utveckla elevernas historiska kunskaper så att de förstår nutiden och kan resonera kring orsakssamband och följder av olika beslut.

Utbildningen ska vidare ge kunskaper om företagets roll i samhällsutvecklingen, lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Den ska även belysa det juridiska och moraliska ansvar som följer av företagande [och handel](#). Innehåll och arbetsformer ska främja elevernas kreativitet och förmåga att samarbeta, [ge service](#), ta ansvar och omsätta idéer i praktisk handling. I utbildningen ska eleverna ges möjlighet att praktiskt få pröva företagande.

Utbildningen ska ge förutsättningar för eleverna att utveckla grunder i ett vetenskapligt förhållningssätt samt träning i att söka, sovra, analysera och värdera information utifrån främst samhällsekonomiska, företagsekonomiska och juridiska frågeställningar. Utbildningen ska utveckla såväl elevernas förmåga att resonera ur individens, företagets och samhällets perspektiv som deras förmåga att dra slutsatser och argumentera för sina ställningstaganden. För att beskriva och förklara ekonomiska och juridiska företeelser i samhället ska utbildningen ge eleverna kunskaper i att använda centrala begrepp, teorier

och modeller. Utbildningen ska också utveckla elevernas förmåga att strukturera och presentera sina resultat enligt vetenskapliga normer och anpassat till målgrupp. Alla ämnen inom utbildningen ska bidra till att utveckla elevernas språkliga förmåga och till att digital teknik används som ett redskap för informationssökning, presentation och kommunikation.

[Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma inom försöksverksamheten. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och ges en bild av ett möjligt arbetsliv inom handelsområdet. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor.](#)

Inriktningar

Försöksverksamheten omfattar inriktningen [handel](#).

Inriktningen handel ska ge kunskaper inom [detalj- och partihandeln med ett fokus på försäljning och kundservice samt inköp och logistik](#). Inriktningen kan leda till ett arbete inom handeln, till fortsatta studier på yrkeshögskola eller högskola.

Mål för gymnasiearbetet

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det ekonomiska, juridiska [eller handelsområdet eller för yrkesverksamhet inom handeln](#). Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas [antingen](#) i en skriftlig rapport [eller på annat lämpligt sätt utifrån arbetets innehåll kompletterat med en kortare skriftlig redogörelse](#). [Rapporten eller den skriftliga redogörelsen ska innehålla](#) en kort sammanfattning på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.